

DOKUMENTACE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

FAKULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR PERFORMANCE

STUDIO PERFORMANCE

NÁVODY

INSTRUKCTIONS

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DIPLOMA THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

BcA. Tomáš Kopčil

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

prof. akad. soch. Tomáš Ruller

BRNO 2018

OBSAH:

TEXTOVÁ ČÁST	s. 5 – 12
OBRAZOVÁ ČÁST	s. 13 – 18

TEXTOVÁ ČÁST

Umění / život

V tématu práce stojí za pozornost lomítko s oboustrannými mezerami mezi podstatnými jmény. Čára mezi uměním a životem neprochází pouze tímto názvem, ale prochází celými dějinami výtvarné kultury. Tato stále trvající tendence zahrnující sounáležitost mezi uměním a životem podněcuje také moji práci. V ní samozřejmě čerpám z intencí studovaného oboru, otevírajícího nové možnosti vyjádření, které již tolik nelpí na tradiční formě zobrazování. Ve své podstatě mne zajímá bezprostřední forma skutečnosti v civilním respektive občanském životě. Žiji jako každý z nás v přirozeném prostředí svůj každodenní život, který mne do určité míry determinuje.

Inspirativní pro mě zůstává přístup Allana Kaprowa, jehož způsob nazírání na tvůrčí akt se stal v dějinných souvislostech přelomový. I když Kaprow více mluví o happeningu a o konkrétním umění, příznačné je pro něho odhodlání hledat umění ve všech projevech každodennosti, v obyčejných předmětech a situacích. Kaprowova práce vycházela z "estetiky pravidelných zkušeností", přechodného a okamžitého zážitku, který považoval za stejně významný jako malbu na plátně.

Při studiu dějin umění na Kolumbijské univerzitě byl Kaprow ovlivněn knihou *Johna Deweyho Umění jako zážitek*, někdy překládanou *Umění jako zkušenost (1934)*. Tento text je hlavním písemným dílem primární osobnosti filozofie amerického pragmatismu. V Deweyho filozofii je tradiční pojem pravdy nahrazen tzv. zdůvodněnou tvrditelností. Dewey tímto pojmem rehabilituje úzké spojení pravdy s jejím potvrzením. Pravdy před verifikací jsou podle Deweyho pouhé události. Proces zdůvodnění je pak ekvivalentní užitečnosti či neužitečnosti ideje pro daný problém.

Pragmatici tvrdí, že většina filozofických témat - jako je povaha poznání, jazyka, pojmů, smyslu, přesvědčení a vědy - je nejlépe viděna z hlediska jejich praktického

využití a úspěchů. Filozofie pragmatismu „zdůrazňuje praktické uplatňování myšlenek, ...aby je skutečně vyzkoušeli v lidských zkušenostech“. ¹

Kaprowova událost změnila definici uměleckého objektu. Umění již nebylo objektem, který by mohl být pověšený na zdi nebo položený na podstavci. Spíše by to mohlo být nic než pohyb, zvuk a dokonce i vůně. Kaprow uvedl:

"Experimentální umělec dneška je ne-umělec, ne anti-umělec, ale umělec vyprázdněný od umění. Hranice mezi uměním a životem by měla být prchavá, a co možná ne-zřetelná."

Allan Kaprow

Umění / život / vizualita

Ve sféře vizuální kultury se střetává celá řada vědních oborů jako například sociologie, filosofie či psychologie, včetně jejich rolí vzájemně se prolínajících v životě společnosti. Obrazová sdělení, která nás obklopují, můžeme jednoduše uplatňovat v uměleckém díle. Naopak řada uměleckých děl kauzálně formuje věci denní potřeby. Zde tedy již existuje interakce, která v sobě vstřebává principy přivlastnění si objektu, znaku, jevu anebo myšlenky .

Jako průkopníka nových tvůrčích metod uveďme Marcela Duchampa, který v roce 1914 „vytvořil“ dílo s názvem Lékárna. Jde prakticky o banální barvotisk podzimní krajiny s několika opadlými stromy u potoka, na který Duchamp přimaloval malou červenou a zelenou skvrnu. Barevnost má připomínat obvyklý dekor lahví s barevnými tekutinami ve výkladech francouzských lékáren.

„Umění je život, každá vteřina, každý vdech a výdech je umělecké dílo.“

Marcel Duchamp

Duchampa proslavily především readymade, které nevznikají z běžného vědomého programu. Nedají se vyhledávat, jejich objev je, jak řekl Duchamp „rendez – vous“, oboustranným setkáním a mohli bychom říci setkáním milostným.

¹ GERALD Gutek, Filosofické, ideologické a teoretické perspektivy vzdělávání . New Jersey: Pearson 2014

Když přišel Duchamp do New Yorku, pokusil se o teorii readymadů a podle ní také postupoval. Vypráví se, jak vznikl takový programový readymade, který pak dostal název „*Dříve než zlomená ruka*“: „Jednoho dne se Duchamp rozhodl, že jeho uměleckým dílem bude pro ten den první věc, která mu padne do očí v prvním železářství, do kterého vstoupí. Ukázalo se, že je to lopata. Koupil ji a umístil do ateliéru. To bylo jeho dílo.“²

Otázkou pro mne zůstává, zda-li předmětnou lopatu Duchamp ve skutečnosti potřeboval a nebo s ní pracoval pouze jako s objektem estetického zájmu ?

V procesu svých vlastních úvah o smysluplnosti počínání jsem nakonec dospěl k závěsné lékárnice. Tuto skříňku jsem zakoupil v elektronickém obchodě se zdravotnickým materiálem. Důvody jsou veskrze prozaické a plynou z napsaného níže. Těžiště přístupu sleduji v procesualnosti celé akce jak v mentální, tak v materiální rovině, které jsou dokonány montáží. Samotnou instalací lékárnice dosahuji uskutečnění „ready made“ . I když bude samotný předmět nadále plnit svůj vlastní účel k vůli kterému byl vyroben a s kterým se prodává, moje vlastní motivace k nákupu již pracovala na kreativním poli rozšířeného vnímáním. Obsah lékárnice určený ke konkrétní lidské činnosti má v sobě přirozeně zakódovaný význam, se kterým je možné dál pracovat na základě vnější podobnosti. Jako příklad uvedu jemný obvazový materiál - gázu, která se také používá při zhotovení forem v sochařském ateliéru.

Symbol červeného kříže na bílém pozadí reprezentuje základní principy jako je lidskost, nestrannost, neutralita, nezávislost, dobrovolnost, jednota a světovost. Tento symbol však požívá právní ochrany a pro ostatní využití se nahrazuje zeleným křížem. Tohoto symbolu jsem si všiml na vrátnici FAVU. Zdejší umístění lékárnice zcela jistě vychází z požadavku na bezpečné místo pro studenty. Každý zaměstnavatel má také zákonnou povinnost přijímat opatření pro případy poskytování první pomoci. V průběhu práce jsem tak podal písemnou žádost na zajištění kurzu bezpečnosti práce a první pomoci pro všechny akademické pracovníky na naší škole.

² Jindřich CHALUPECKÝ, *Úděl umělce duchampovské meditace*, Praha: Torst 1998, str.193

Prostředí stimuluje lidskou mysl a ta proměňuje všední věci k nads skutečným, mnohdy až posvátným předmětům opředěným tajemstvím. Mezi množstvím výstavních exponátů v ateliérech a galeriích jsem často nepřehlédl také hasící přístroje, které sem byly umístěny na základě předpisů a vyhlášek požární ochrany staveb. V kontextu uměleckých exponátů však pro mě získávaly novou estetiku, která souzněla s celkovou magií bílého prostoru.

Ve svém přístupu se neuzavírám před reversibilním náhledem na podstatu věci. Respektuji původní stav všeho včetně prostředí, v kterém se nachází s právem na to - být čím je. To jednoduše znamená, že lékárnička zůstává stále lékárničkou. Jestliže v mysli povznáším předmět, následná práce s ním povznáší moje vědomí, které mohu bohužel kdykoliv ztratit. Bezvědomí je stav, ve kterém postižený nevnímá. Nebezpečí bezvědomí spočívá v tom, že mohou vymizet reflexy, které zajišťují dýchání. I tak banální činnost, jako je montáž hasícího přístroje může zachránit lidský život.

Umění / život / společnost

V průběhu, kdy člověk tvoří artefakt, zároveň rozšiřuje vzdálenost mezi prožitkem a předmětným dílem.

V určité fázi tvorby vstupuji do sobě vlastní direktivity. Nechávám se vést a sleduji možnosti reálného prostředí s naučenými způsoby chování. Pozoruji práci druhých, kterou si vybrali na základě svých schopností, znalostí a dovedností. Povolání často není chápáno jako prosté vykonávání práce. Očekává se, že bude jedinci přinášet radost. Povolání je pro jedince ve společnosti důležitý ukazatel sociálního a ekonomického statusu.

Soubor prací, které předkládám, se svým způsobem dotazuje na společenskou relevantnost a chápání role umění potažmo umělce. Obecně společenská prospěšnost či užitečnost jakékoliv činnosti dokáže spolehlivě přesvědčit své nejbližší okolí. Každý úkon nese význam a tím oslovuje určitou skupinu lidí. Jedním z oborů, který se přímo dotýká života každého jedince je medicína. Obecně zdravotnictví má svou významovou platnost napříč společenským

spektrům – „potřebným“ či „pacientem“ se v kontextu umění může stát jak tvůrce-umělec, tak divák.

Toto téma zaujalo také Jana Turnera, když v roce 2003 nazval svou výstavu instalací „Zdravotník se zraněním“. Dlouhodobě a systematicky se tím zabýval Damien Hirst, který práci se zdravotnickou estetikou věnoval významné období své tvorby a kladl si také otázky o míře moci, jakou má farmacie nad životem člověka.

„ Nemůžu pochopit, proč většina lidí věří v lékařství a nevěří v umění ... ”

Damien Hirst

V cyklu prací na toto téma je zajímavý především jeho projekt „restaurant Pharmacy“, který uskutečnil v roce 1988 v Londýně ve spolupráci se svým přítelem. Podnik, který získal publicitu také díky sporu o názvu restaurace s královskou farmaceutickou společností Velké Británie, byl životaschopný až do září 2003. Reálný prostor, který v sobě snoubil umění a život, byl svým způsobem jedinečným. Nabízel široké veřejnosti možnost najít se a zároveň se seznámit se současným uměním.

Umění / život / léčení

Téma léčení v moderním umění rezonuje s individuální mytologií Josepha Beuyse. Můžeme znovu uvést dnes již proslulý příběh ,kdy byl Joseph Beuys v roce 1943 sestřelen nad Krymem ,kde byl nalezen, léčen a vyléčen obyvateli místního kmene Tatarů. Tradičními léčebnými prostředky jeho ošetřování se staly v tomto případě tuk a plst'. Tyto materiály se později pro Beuyse staly bytostným symbolem a symptomatickým materiálem, se kterým ve své umělecké tvorbě pracoval. Díky zachování života mohl tento umělec vytvořit dílo, které si žije vlastním životem i po jeho smrti.

Silným příkladem akce, tematizující pojmy zdraví a nemoc je projekt, který Bob Flanagan realizoval se svou partnerkou Sheree Rose. V akci „Návštěvní hodiny“ se zrcadlí nejzákladnější lidské potřeby, obecná touha po zdraví, také manifestace proti separaci nemocných a za právo nemocných na lásku.

Jeho performance přeměnila galerijní prostor v nemocniční pokoj i s čekárnou,

umělými květinami a celou medicínskou výbavou, která však nebyla ani sterilní ani neosobní, doplněná dalšími dekoracemi , zastupujícími souvislosti z umělcova života. Flanagan ležel v posteli jako pacient. Překvapovalo ho, jak často lidé během performance usedali na postel a měli tendence se svěřovat. Otevřenost a upřímnost performance působila jako sociální pracoviště, jako otevřený prostor, kde se ruší další tabu.

Umění / život / záchrana

Ve svém prezentovaném díle předjímám řadu naléhavých životních situací, do kterých se mohu lépe řečeno můžeme dostat.

Je zřejmé, že mnoho tělových akcí v minulosti i současnosti v sobě nese vysoké riziko zranění. Mnohdy je zranění či ublížení na zdraví téměř očekávaným vyústěním akce – v případech krajního prostředku vyjádření ideje. Záměrem je maximální možné zintenzivnění působnosti svého sdělení. Umělec sám sebe nabízí divákům jako zástupnou figuru extrémního prožitku, či prožitek směřuje v osamocení vlastního bytostnému poznání. Krajní podoby umění, které jako výrazový prostředek užívá tělo, tak bývají spojeny s náročnou tělesnou námahou, s hladověním, i fyzickou bolestí. Zároveň nabízí novou senzibilitu, kontemplaci a intenzivní vazbu mezi duchovním a tělesným, koncentrované poznání skrze vypjaté zážitky .

V našem prostředí jmenujme Jana Mlčocha, který na půdě jednoho pražského paláce zažil extrémní námahu a trýzeň ve své akci Velký spánek. Se zalepenýma ušima a zavázanýma očima byl po dlouhou dobu zavěšen za ruce a nohy na trámech krovu až do úplného vyčerpání.

Petr Štembera si v dubnu 1975 obvyklým sadařským způsobem narouboval větvičku keře do paže, v jiné akci použil k hašení ohně vlastní krev.

O dva roky dříve Chris Burden dedikoval válečnému konfliktu ve Vietnamu svou neznámější performanci Shoot , kdy se nechal svým přítelem postřelit z pistole ráže 22 do ruky. K extrémním situacím však tíhl dlouhodobě – již během studií realizoval výstup, kdy se nechal na pět dní uzavřít v malé bedně pouze s hadičkovými vývody k nádobě s vodou a s močí. V akci Socha ve třech částech usedl na vyvýšenou židli a po více než čtyřiceti hodinách bez jídla a pohybu omdlel a spadl

na zem. Obrys jeho těla byl na zemi obkreslen křídou a umělec odnesen z místnosti. V akci Příkovaní byl „ukřižován“ na kapotě Volkswagenu Beatle.

Na umění vídeňských akcionistů i amerických radikálních performerů navazuje současný ruský aktivistický umělec Pjotr Pavlenskij, který také podstupoval opakovaná zranění. Například v říjnu 2014 se svlékl donaha a uřízl si lalůček pravého ucha, aby veřejnost upozornil na zneužívání psychiatrie pro politické účely. V další akci si na protest proti státu přibil genitálie k dlažbě na Moskevském náměstí.

Méně drastické, ale přesto sdělné byly i absurdní akce Bas Jan Adera, který v řadě prostých videozáznamů řetězí celou řadu záměrných pádů – například pád ze střechy nebo pád do vody při jízdě na kole.

Tyto a další hraniční formy umění mne inspirovaly k tématu záchrany. V učebnicích často býváme seznamováni pouze se samotným výstupem, výsečí události. Moje práce odkazuje na konsekvence akce před a po. Od žádné akce nelze oddělit souběh dalších okolností. Je známo, že Štembera po roubování větvičky skončil v nemocnici s otravou krve. Klauzurní akce studenta ateliéru performance Jana Smutného, který si žiletkou vyřízl do paže kříž, si posléze vyžádala lékařské ošetření.

Umělecké akty jsou často sebestředné, jejich důsledky mohou v krizových případech zaměstnávat široké okolí, zdravotníky počínaje přes péči rodiny konče. Jistý „elitářský egoismus“ uměleckého světa by s nadsázkou ilustrovalo video umělce ve kterém divák sleduje hodinu figurálního kreslení. Ačkoli model znenadání zkolabuje a klesá na zem, studenti kresby jej nevzrušeně dále kreslí v nové pozici.

Při koupi lékárníčky jsem zapochyboval o své znalosti a dovednosti vztahující se k záchraně lidského života. Z tohoto důvodu jsem se přihlásil do kurzu první pomoci v oblastním spolku červeného kříže. Přece jenom akceschopnost a duchapřítomnost je základním předpokladem performerera. Jednalo se o standardní kurz vedený odborně školeným lektorem v celkové délce cca 3h. Během této doby jsem si osvojil postupy, které mohou zachránit lidský život.

V rámci závěrečné práce prezentuji několika minutový videozáznam, který lze rozdělit do čtyř základních částí, kde figuruji jak v roli zachraňovaného tak záchrance.

Konkrétně se jedná o nácvik přístupu k bezvědomému, resuscitace na modelu a ošetření řezného poranění na hlavě, které jsem si nezáměrně způsobil při práci na zahradě.

Moje diplomová práce přirozeně navazuje na moji práci v celém průběhu studia včetně bakalářské práce „Skutky“. Společný jmenovatel všech mých akcí je nejmenovaný charakter blízký zenovému „konání“. Totiž v určitém momentu nerozlišuji mezi instalací plátna a lékárničky. Ačkoli vnímám společenská očekávání, primárně se mně nejedná o vlastní „užitečnost“. Umění má jistě vyšší ambici. Lze zde hovořit o otevření a dovršení smysluplnosti jakéhokoliv úkonu včetně uměleckého aktu.

Počáteční téma umění a život je možno nazírat v duchu chápání „akčního umění“ jako obrat k pradávným zdrojům, kdy tvůrčí akt nebyl ještě jedinečný a autonomní, ale byl plně integrován do života vůbec. Performance art a každodenní život by neměly existovat odděleně. Performance je sice uměním, na druhou stranu jej lze spíše chápat jako životní potřebu, než umění. Pokud bychom ho chápali jinak, lze pro jeho různé podoby a projevy vždy najít nějaké platné místo v životě. Jeho platnost jako umění však nespočívá jen v tom, jaké otázky klade životu, ale je také podmíněno tím, jaké otázky klade samo sobě.

OBRAZOVÁ ČÁST

K obhajobě předkládám lékárničku + videozáznam první pomoci v délce 11: 01 min.

<http://archiv.ffa.vutbr.cz/vskp/video/2018-kopcil-tomas-navody>

Lékárnička nástěnná kovová, 30 x 30 x 15 cm s vyměnitelnou náplní pro 10 osob, 2018

Zkouším jestli dýchá.

Návody - nácvik přístupu k bezvědomému, digitální videozáznam 11:01 min., 2018

Chytnu hlavu a prostě ji přitisknu k zemi.

Návody - nácvik přístupu k bezvědomému, digitální videozáznam 11:01 min., 2018

Návody - zevní srdeční masáž, digitální videozáznam 11:01 min., 2018

Návody - zevní srdeční masáž, digitální videozáznam 11:01 min., 2018

Návody - umělé dýchání, digitální videozáznam 11:01 min., 2018

Návody - umělé dýchání, digitální videozáznam 11:01 min., 2018

Návody - ošetření řezného poranění, digitální videozáznam 11:01 min., 2018

Návody - ošetření řezného poranění, digitální videozáznam 11:01 min., 2018

Jméno: Tomáš Kopčil

Ročník/ateliér: II. / Performance

Den, měsíc, rok narození: 20.3. 1976

Adresa: Bílovice 449, Uh Hradiště 687 12

ŽÁDOST

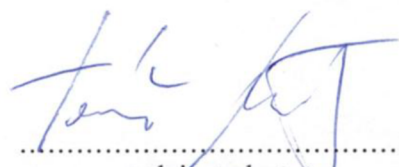
o zajištění kurzu bezpečnosti práce a první pomoci na naší škole.

zdůvodnění žádosti:

Zvyšování úrovně povědomí s dovednostmi, které jsou nezbytně nutné při řešení situací bezprostředního ohrožení života. Kurz by měl být veden odborně školeným lektorem a určen pro akademické pracovníky.

13. 3. 2018

.....
datum

.....
podpis studenta